

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

EESTI KOOSTÖÖ KOGU

EESTI HARIDUSFOORUM

Eesti elukestva õppe strateegia 2020

Sisukord

2	Sissejuhatus
2	ÜLDEESMÄRK JA LÄHTEALUSED
4	VISIOON JA STRATEEGILISED EESMÄRGID 2020
5	OLUKORRA ANALÜÜS: elukestva õppe süsteemi edusammud ja kitsaskohad
6	STRATEEGILISED EESMÄRGID JA MEETMED
6	1. Muutunud õpikäsitlus
10	2. Pädevad ja motiveeritud õpetajad ning koolijuhid
11	3. Elukestva õppe võimaluste ja töömaailma vajaduste vastavus
13	4. Digipööre elukestvas õppes
15	5. Võrdsed võimalused elukestvaks õppeks ja õppes osaluse kasv
18	STRATEEGIA RAKENDAMINE
19	Lisa 1. Eesmärkide saavutamist mõõtvate näitajate koondtabel
22	Lisa 2. Mõisted
24	Lisa 3. Seosed teiste valdkondlike arengukavade ja läbivate teemadega
28	Lisa 4. Strateegia maksumuse prognoos

Sissejuhatus

Eestis on vaja jagatud arusaama sellest, millist teed pidi liikuda teadmiste- ja innovatsioonipõhise ühiskonna suunas. Oleme edukad vaid juhul, kui teadvustame vajadust pidevalt juurde ja ümber õppida, olla ettevõtlik ja loov, et kiirelt muutuv keskkonnas toime tulla. Õppimine ja oma oskuste teadlik kasutamine peab muutuma aktiivse eluhoiaku lahutamatuks osaks.

Elukestva õppe strateegia on haridusvaldkonna tähtsamaid arenguid suunav dokument, mis on aluseks riigi hariduseelarve valikutele aastatel 2014–2020 ning mille põhjal töötatakse välja vajalike muutuste saavutamist toetavad programmid. Elukestva õppe strateegia eesmärgid ja meetmed toetavad konkurentsivõime kava „Eesti 2020“, Eesti säästva arengu riikliku strateegia „Säästev Eesti 21“ ning Eesti julgeolekupoliitika aluste hariduse valdkonnaga seotud eesmärkide täitmist.

Erinevalt varem koostatud haridusstrateegia projektidest on käesolev strateegia **valikute strateegia**, kus käsitletakse vaid kõige olulisemaid elukestva õppe toimimise kitsaskohti, millele lahenduse leidmine on ühiskonna jaoks kriitilise tähtsusega ning mõjutab paljude eesmärkide saavutamist. Mitmed rahvusvahelised testid¹ on näidanud, et Eesti hariduse kvaliteet on maailmas konkurentsivõimeline: põhi- ja keskharidusega noorte oskused on meil arenenud majandusega riikide noortega võrreldes üle keskmise, kõrgharidusega noortel – keskmised. Rahvusvaheline võrdlus on aga näidanud ka meie probleemkohti – vähest julgust ja loovust erinevate oskuste kasutamisel uudsetes olukordades, oskuste kiiremat kadumist ning vanemaealiste vähest arvutikasutusoskust ja -julgust. Meie formaalharidus annab hea stardipositsiooni, kuid oskusi tuleb igapäevaelus ja tööl ka aktiivselt kasutada, sest kehtib põhimõte „kasuta või kaotad“. Peame selgemalt teadvustama, et kasutamata oskused pole iseseisev väärtus.

Elukestva õppe strateegia koostamine on olnud kahe-etapiline. Eesti Koostöö Kogu, Eesti Haridusfoorumi ja Haridus- ja Teadusministeeriumi ühistöös töötati aastatel 2009–2011 välja kavand „**Eesti hariduse viis väljakutset – haridusstrateegia 2012–2020**“. Seda aluseks võttes koostas haridus- ja töövaldkonna eksperte koondav juhtkomisjon käesoleva strateegia. Strateegia koostamist nõustas nõukoda, mis moodustati Eesti Koostöö Kogu, Eesti Haridusfoorumi, tööandjate ning Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajatest.

Strateegia koostamisel on arvestatud erinevate partneritega toimunud arutelude tulemusi ja kirjalikke kommentaare. Strateegia seoseid erinevate valdkondlike arengukavadega on kirjeldatud lisas 3.

Üldeesmärk ja lähtealused

Elukestev õpe hõlmab formaalharidussüsteemi (lasteaed, põhikool, gümnaasium, kutseõppeasutus, kõrgkool) kõrval ka sellest väljaspool pakutavat täiendus- ja ümberõpet, mitteformaalset ja informaalset õpet kogu selle mitmekesisuses. Uute teadmiste ja oskuste omandamise võimalusi annab töökoht, vaba- ja huviharidus ning noorsootöö, samuti osalemine kodanikuühiskonna organisatsioonide tegevuses või virtuaalruumis, kus saab õppida individuaalselt või koos teistega. Uudishimu ja õpihuvi kujundamisel ning õpiharjumuste ja väärtushinnangute arendamisel on oluline roll kodul, erinevatel sotsiaalvõrgustikel, kultuuriasutustel, samuti ajateenistusel.

¹ PISA 2006, 2009 ja 2012, PIAAC 2013

Eesti elukestva õppe strateegia käsitab **õppijatena** kõiki – nii lapsi, noori kui ka täiskasvanuid. Õppimine peab muutuma aktiivse eluhoiaku lahutamatuks osaks, sh ka vanemaealiste hulgas. **Õpetajana** peetakse silmas kõiki, kes juhivad õppeprotsessi ja kujundavad õpikeskkonda lasteaedades, üldhariduskoolides, kutsekoolides, kõrgkoolides, huvikoolides, vabahariduslikes koolituskeskustes, täiendusõppes, avatud noortekeskustes, muuseumides jt kultuuriasutustes. **Koolijuhtidena** käsitatakse nimetatud õppeasutuste juhte. **Õpikäsitus** hõlmab arusaama õppimise olemusest, eesmärkidest, meetoditest ja erinevate osapoolte rollist õppeprotsessis. Mõistete seletus on lisas 2.

Elukestva õppe strateegia koostamise üldeesmärk: kõigile Eesti inimestele on loodud nende vajadustele ning võimetele vastavad õpivõimalused kogu elukaare jooksul, et tagada neile isiksusena väärrika eneseteostuse võimalused ühiskonnas, töö- ja pereelus.

Elukestva õppe süsteemi 2020 iseloomustavad järgmised võtmenäitajad²

	sihttase 2020	algtase
1. Täiskasvanute õppes osaluse määr	20%	12,9% (2012)
2. Eri- ja kutsealase hariduseta täiskasvanute (25–64) osakaal	mitte rohkem kui 25%	30,3% (2012)
3. Madala haridustasemega mitteõppivate 18–24aastaste inimeste osakaal	alla 9%	10,5% (2012)
4. Tiptasemel oskustega õpilaste ³ osakaal :		
a) funktsionaalne lugemisoskus	10%	8,4% (2012)
b) matemaatiline kirjaoskus	16%	14,6% (2012)
c) loodusteaduslik kirjaoskus	14,4%	12,8% (2012)
5. 1–3 aastat tagasi õpingud lõpetanud 20–34aastaste inimeste tööhõive määr	vähemalt 82%	73,9% (2012)
6. Digipädevustega inimeste osakaal 16–74aastaste earühmas	80%	65% (2012)
7. Üldhariduskooli õpetajate keskmine palk võrdluses kõrgharidusega töötaja keskmise palgaga Eestis	≥1,0	0,64 (2011)
8. Erinevate osapoolte rahulolu elukestva õppe toimimisega ⁴	rahulolu on kasvanud	

Elukestva õppe süsteemi arendamisel on olulised järgmised põhimõtted:

- õppija aktiivne osalus ja vastutus;
- koostöö ja üksteiselt õppimine;
- õpivõimaluste kvaliteet, paindlikkus, info läbipaistvus ja usaldusväärsus;
- inimeste erivajadustega arvestamine õppetöö korralduses ja õpikeskkonnas;
- sooline tasakaal;

² Elukestva õppe strateegial on oluline roll konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ üldeesmärkide saavutamisel – tootlikkuse parandamisele ja tööhõive suurendamisele on otseselt suunatud mitmed 3. ja 5. strateegilise eesmärgi meetmed ja tegevused, kaudsemalt kõik strateegilised eesmärgid. Kolm esimest võtmenäitajat kattuvad konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ põhieesmärkidega ning esimene ja kolmas võtmenäitaja kattuvad Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi näitajatega.

³ PISA 5. ja 6. taseme saavutanud õppijate osakaal, sihttaset mõõdetakse 2018. aastal PISA testis.

⁴ Siiani pole tehtud regulaarseid rahuloluuuringuid õppe kvaliteedi ja kättesaadavuse kohta eri sihtrühmade hulgas. Seetõttu ei esitata ka soovivat sihttaset ega algtaset.

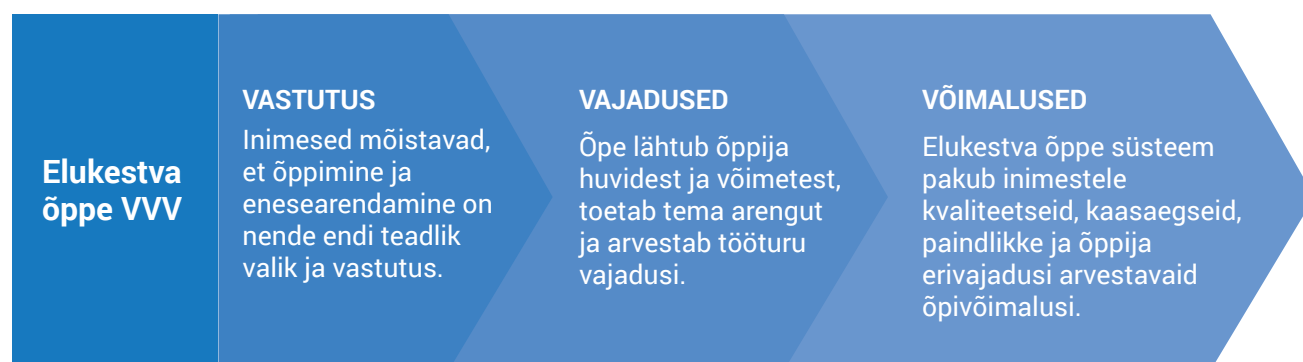
- avatus, sallivus ja rahvusvaheline koostöö;
- Eesti riigi, keele ja kultuuri jätkusuutlikkus;
- säästev areng;
- tõendus põhine otsustamine.

Strateegia rakendamise edukus sõltub sellest, kas kõik olulised osapooled võtavad vastutuse järgnevate ülesannete täitmise eest:

- õppija osaleb õppes vastutustundlikult ning kujundab teadlikult oma õpiteed;
- lapsevanem toetab õppijat, sh tagab põhihariduse ulatuses lapse koolikohustuse täitmise;
- õpetaja kujundab õppimist ja arengut toetava õpikeskkonna, seab õppija võimekust arvestavad õpieesmärgid ning arendab sihipäraselt oma kutseoskusi;
- õppeasutuse juht tagab õppeasutuse strateegilise juhtimise, kujundab õppimist ja arengut toetava organisatsioonikultuuri ning toetab õpetajate professionaalset arengut;
- kohalik omavalitsus tagab kodulähedase kvaliteetse alus- ja põhihariduse ning vajalike tugiteenuste kättesaadavuse;
- tööandjad esitavad haridussüsteemile selged ootused ning pakuvad õppijatele praktikakohti, õpipoisikoolituse võimalust jmt ning loovad oma töötajatele elukestvas õppes osalemise võimalusi;
- riik tagab oma regulatsioonidega kõigile inimestele kvaliteetse ja valikuterohke kesk-, kutse- ja kõrghariduse omandamise võimalused ning asjaliku tööturuinfo ja karjäärinõustamise.

Visioon ja strateegilised eesmärgid 2020

Visioon 2020: Õppimine on eluviis. Märkame arenguvõimalusi ja otsime nutikaid lahendusi.

Visiooni ja üldeesmärgi teostumiseks on seatud **5 strateegilist eesmärki (eesmärkide saavutamist mõõtvad näitajad on lisas 1):**

1. **Muutunud õpikäsitlus.** Iga õppija individuaalset ja sotsiaalset arengut toetav, õpioskusi, loovust ja ettevõtlikkust arendav õpikäsitlus on rakendatud kõigil haridustasemetel ja -liikides.
2. **Pädevad ja motiveeritud õpetajad ning koolijuhid.** Õpetaja/õppejõu ja koolijuhid töö hindamine ja tasustamine on vastavuses nende ametikohtadele esitatavate nõuete ja töö tulemuslikkusega.
3. **Elukestva õppe võimaluste ja töömaailma vajaduste vastavus.** Kvaliteetsed, paindlikud ja mitmekesiste valikutega ning tööturu arenguvajadusi arvestavad õppimisvõimalused ja karjääriteenused on suurendanud erialase kvalifikatsiooniga inimeste arvu erinevates

vanuserühmades ja Eesti eri regioonides.

4. **Digipööre elukestvas õppes.** Õppimisel ja õpetamisel rakendatakse kaasaegset digitehnoloogiat otstarbekamalt ja tulemuslikumalt, paranenud on kogu elanikkonna digioskused ning tagatud on ligipääs uue põlvkonna digitalistule.
5. **Võrdsed võimalused elukestvas õppeks ja õppes osaluse kasv.** Kõigile on loodud võrdsed võimalused elukestvas õppeks.

Olukorra analüüs: elukestva õppe süsteemi edusammud ja kitsaskohad

Elukestva õppe süsteemi edusammude ja kitsaskohtade määramisel on alusdokumentidena kasutatud „Eesti hariduse viis väljakutset – haridusstrateegia 2012–2020“ taustamaterjali ning Haridus- ja Teadusministeeriumi igal aastal uuendatavat dokumenti „Tark ja tegus rahvas“, mis kirjeldab põhjalikult Eesti hariduse olukorda ning seoseid Euroopa Liidu suundumustega.

Olulisemad edusammud ja kitsaskohad on järgmised⁵:

EDUSAMMUD

1. Haridus on Eesti ühiskonnas kõrgelt väärtustatud – seda on ajalooliselt peetud individuaalse edu tagatiseks ning riigi arengu peamiseks veduriks.
2. Rahvusvahelised võrdlusuuringud näitavad, et enamik õppijaid omandab head baasoskused.
3. Õppijate sotsiaalmajandusliku tausta mõju õpitulemustele on väike⁶.
4. Elukestvas õppes osalemise määr on kasvanud.
5. Vähenenud on õppijate põhikoolist väljalangevus.
6. Lastes osalus koolieelsetes lasteasutustes on kõrge, mis loob head eeldused sujuvaks üleminekuks kooliellu.
7. Välja on arendatud õppijate, õppeasutuste ja õpitulemuste andmebaasid, mis võimaldavad jälgida arengut ja suunata ressursid sinna, kus seda kõige rohkem vaja on.
8. Keelekümbluse metoodika rakendamine on toonud häid tulemusi ja suurendanud venekeelsete noorte lõimumist Eesti ühiskonnas⁷.
9. Alternatiivsed lähenemised (nt Noored kooli, Tagasi kooli, erakoolid, waldorfkoolid, Hea algus) on muutnud formaalharidussüsteemi paindlikumaks, uuenduslikumaks, mitmekesisemaks.
10. Õpi- ja töötingimused kutse- ja kõrgkoolides on kaasaegsed.
11. Kutseõppeasutuste võrk on korrastatud.

KITSASKOHAD

1. Teoreetiliselt omaksvõetud ja dokumentides kinnitatud õpikäsitlus, õppijate eri tüüpi andekuste väärtustamine ning erivajaduste märkamine ei ole muutunud õppeprotsessi lahutamatuks osaks⁸.
2. Väljalangevus (eriti meessoo hulgas) on kõikidel haridustasemetel ja -liikides kõrge.

⁵ Ülevaade kasutatud indikaatorite dünaamikast on esitatud tabelis lisas 1.

⁶ „Eesti PISA 2009 kontekstis: tugevused ja probleemid. Programmi Eduko uuringutoetuse kasutamise lepingu aruanne 2012“, <http://www.hm.ee/index.php?048181>.

⁷ „Hilise keelekümbluse mõju. Uuringu tulemuste aruanne“, <http://www.hm.ee/index.php?048181>

⁸ „OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu TALIS tulemused“, <http://www.hm.ee/index.php?048181> „Eesti põhikooli efektiivsuse uuring“, <http://www.hm.ee/index.php?popup=download&id=11756>

3. Ühiskonnas väljakujunenud hoiakud suunavad õppijaid valima „naiste ja meeste erialasid“, mis suurendab tööturul soolist segregatsiooni⁹.
4. Ligi kolmandik Eesti tööealisest elanikkonnast on erialase ettevalmistuseta, madala kvalifikatsiooniga inimeste osalus elukestvas õppes on väike.
5. Erinevused elukestva õppe raames pakutava ja tööturul vajaliku vahel on liiga suured. Õppeasutused ja töömaailm ei tee elukestva õppe süsteemi arendamiseks aktiivset koostööd.
6. Levinud on suhtumine, et õppimine on noorte jaoks. Enesetäiendamist püüakse rahaliste võimaluste piiratuse kõrval ka täiskasvanute huvi- ja motivatsioonipuudusega.
7. Õpetaja elukutse ei ole atraktiivne: noorte ja meesõpetajate osakaal ning konkurss õpetajakoolituse õppekavadele on väike, õpetajaks õppinud ei lähe kooli tööle.
8. Info tööturu ja majanduse arengute kohta pole süsteemne ja karjäärinõustamisteenused on ebaühtlase kvaliteedi ja kättesaadavusega¹⁰.
9. Tänane gümnaasiumivõrk ei arvesta õppijate arvu suurt vähenemist, väikesed gümnaasiumid ei suuda pakkuda mitmekesiseid ning kvaliteetseid õpivõimalusi.
10. Kutseharidus pole kujunenud kvaliteetseks edasiõppimisvõimaluseks, tööturu jaoks ei valmistata ette piisaval arvul sobiliku kvalifikatsiooniga oskustöötajaid.
11. Üleminek massilisele kõrgharidusele on kaasa toonud nõudlikkuse vähenemise. Kõrgharidusega Eesti noorte probleemilahendusoskused on madalamad, võrreldes teiste riikidega¹¹. Üliõpilaste ja õppejõudude rahvusvaheline mobiilsus on madal.
12. Vene õppekeelega põhikoolid ei kindlusta kõigile head eesti keele oskust ning õppijate baasoskused on põhikooli lõpuks nõrgemad kui eesti õppekeelega koolides.
13. Õppijate ligipääs digitaristule ja digitaalne õppevara on puudulik ja ebaühtlane.
14. Eesti tööealisest elanikkonnast pea kolmandikul¹² puuduvad minimaalsed digioskused ning tööks vajalikud IKT oskused on ebapiisavad¹³.
15. Ühiskonnas mõistetakse hariduse ja koolide kvaliteeti liiga riigieksamite tulemuste kesksena.
16. Tõenduspõhine otsustamine ning hariduspoliitika toimimise hindamine ei ole muutunud valdavaks, see muudab konsensusse loomise hariduspoliitiliste valikute tegemisel keeruliseks.

Strateegilised eesmärgid ja meetmed

1. Muutunud õpikäsitlus

Kõik viimasel kümnendil riiklikult kehtestatud tasemehariduse õppekavad on rõhutanud õppijakesksust, võtmepädevuste olulisust, vajadust siduda õppeprotsessis uus teadmine olemasolevaga, lõimida see erinevate aine- ja eluvaldkondadega, õppida/õpetada mitte ainult faktiteadmisi, vaid õppida õppima ja probleeme lahendama ning teha seda meeskonnas. Lähiaastate pingutused tuleb suunata sellele, et need nõuded rakenduksid. Õpetaja (sh õppejõud,

⁹ Näiteks naissoost õppurite osakaal loodus- ja täppis- ja tehnoloogiala erialade õppurite seas on 31%.

¹⁰ http://vana.innove.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=36529/Karjaariteenuste_susteemi_uuring_loppraport.pdf

¹¹ „Täiskasvanute oskused Eestis ja maailmas. PIAAC uuringu esmased tulemused“, 2013. Peatükk 3.4. „Hariduslik jaotus“.

¹² Internet skills and use: <https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/DAE%20SCOREBOARD%202013%20-%203-INTERNET%20USE%20AND%20SKILLS.pdf>, lk 83.

¹³ Statistikaameti tööjõu-uuringu põhjal hindab 76% inimestest oma arvutioskusi piisavaks töökoha otsimiseks või vahetamiseks järgmise aasta jooksul.

täiskasvanukoolitaja) ei ole 21. sajandil mitte infoallikas, vaid seoste looja ja väärtushoiakute kujundaja, kelle ülesanne on arendada õppijas kriitilist ja loovat mõtlemist, analüüsioskust, ettevõtlikkust, meeskonnatöö ning kirjaliku ja suulise eneseväljenduse oskust. Õpetaja roll on toetada õppija kujunemist ennastjuhtivaks õppijaks, kes tuleb iseseisvalt toime muudatustega keskkonnas ning võtab vastutuse oma arengu ja õpivalikute eest. Õpetajate ja tugispetsialistide meeskonna individuaalne lähenemine igale õppijale annab nõrgematele võimaluse toime tulla ning pakub väljakutseid võimekamatele.

Eesmärk on iga õppija individuaalset ja sotsiaalset arengut toetava, õpioskusi, loovust ja ettevõtlikkust arendava õpikäsitluse rakendamine kõigil haridustasemetel ja -liikides.

Strateegilised meetmed

1.1. Õppe sisu ja mahu vastavusse viimine õppekavades seatud eesmärkide ja õpitulemustega (sh võtmepädevustega). Tänaseks on sisuliselt kõikide haridustasemetel ja -liikides õppekavadesse kirjutatud sisse eesmärgid ja õpiväljundid, mis arvestavad erinevates riiklikes ja rahvusvahelistes regulatsioonides ning kutsestandardites kirjeldatud õpiväljunditega, sh võtmepädevustega¹⁴. Selleks et hinnata, kas õppe sisu, maht, meetodid ja hindamine toetavad parimal moel seatud eesmärkide saavutamist ja võtmepädevuste omandamist, on vajalikud järgmised tegevused:

- Haridus- ja Teadusministeerium käivitab põhikooli ja gümnaasiumi riiklike õppekavade ainekavade sisu ja mahu analüüsi ning vajadusel muutmise;
- kutse- ja kõrghariduse tasemel analüüsitakse õppemeetodite, auditoorse ja iseseisva töö, praktika mahtude, hindamismeetodite ning õppekava eesmärkide ja õpiväljundite sidusust, vastavust tööturuvajadustele ning pakutakse välja muudatusettepanekud, arvestades parimaid rahvusvahelisi kogemusi.

1.2. Hindamispõhimõtete muutmine. Õppija ning õppeasutuse kui õppiva organisatsiooni tulemuslikkuse hindamisel liigub rõhuasetus kujundavale hindamisele, mis toetab õppimist ja iga õppija individuaalset arengut. Kujundava hindamise puhul seavad hinnatav ja hindaja – õppija ja õpetaja – lati nii kõrgele, et see oleks jõupingutust rakendades ületatav. Seega ei ole põhitähelepanu mitte lõpptulemuse hindamisel, vaid lähteolukorra selgitamisel, ühiselt eesmärgi seadmisel ning viiside ja vahendite valimisel, mis kõige tõhusamalt toetavad eesmärgi saavutamist. Õppija muutub objektist subjektiks, osaleb õppeprotsessi kavandamises, võtab vastutuse tulemuse saavutamise eest ning saab õpetajalt arengut toetavat tagasisidet eelkõige kokkulepitud võtmepädevuste osas.

Riiklikus välishindamissüsteemis tuleb rohkem tähelepanu pöörata võtmepädevuste hindamisele ning ainetevahelisele lõiminguks kõigil haridustasemetel ja -liikides, õppearendustöös – terviklikule juhtimisele.

Eksamite, tasemetööde, õppeasutuste välis- ja sisehindamise kaudu hinnatakse, mil määral on õppeasutus suutnud uut õpikäsitlust rakendada, sh, kas õppijad on omandanud õppekavades kirjeldatud teadmised ja võtmepädevused, kas on loodud keskkond, mis toetab iga õppija individuaalset ja sotsiaalset arengut.

Nii õppijate kui ka õppeasutuste hindamisel on tähtis leida õige tasakaal kokkuvõtva (arvestusliku) ja

¹⁴ Euroopa Parlamendi soovitus liikmesriikidele 18.12.2006 määratleb järgmised võtmepädevused: emakeeleoskus; võõrkeelteoskus; matemaatika- ja loodus- ja tehnoloogiala oskused; infotehnoloogiline pädevus; õpioskused; sotsiaalne ja kodanikupädevus; algatusvõime ja ettevõtlikkus; kultuuriteadlikkus ja kultuuriline väljendusoskus. Strateegias on erilisel rõhutatud vajadust arendada loovust ja ettevõtlikkust, probleemilahendus- ja meeskonnatöö oskusi, kriitilist mõtlemist ja analüüsioskust ning digipädevusi.

kujundava hindamise vahel ning arendada õppeasutuste eneseanalüüsioskust ja refleksioonivõimet. Hindamistulemusi analüüsitakse nende dünaamikas ning rakendatakse diferentseeritud lähenemist: tugevamaid tunnustatakse, nõrgemate õpitulemustega koolidele tagatakse sobilik abi.

Vajalikud tegevused:

- töötatakse välja hindamisvahendid õppijate võtmepädevuste arengu hindamiseks;
- riigieksamite, lõpueksamite ja tasemetööde koostamisel töötatakse välja ja rakendatakse metoodikat, mis võimaldab hinnata ka võtmepädevusi ja probleemilahendusoskusi;
- Haridus- ja Teadusministeerium töötab koostöös sidusrühmadega välja kvaliteedinäitajad, mis mõõdavad õppeasutuse õppe- ja kasvatusprotsessi tulemuslikkust, tõhusust ja osapoolte rahulolu. Õppeasutuste tulemuslikkuse näitajad on avalikult kättesaadavad ja õppeasutuste vahel võrreldavad.
- töötatakse välja õppeasutuste välishindamise kriteeriumid, mis toetavad käesoleva strateegia rakendumist üld-, kutse- ja kõrghariduses. Õppeasutuse välishindamine seotakse õppeasutuse eneseanalüüsiga, milles on rõhuasetus õppe- ja kasvatusprotsessil, selle tõhususe ja tulemuslikkuse ning erinevate osapoolte rahuloluküsitluste tulemuste analüüsil. Välishindamisel antakse õppeasutuse eneseanalüüsi tulemustele pädev tagasiside, milles välja toodud parenduste elluviimist toetatakse.

1.3. Üldhariduskoolide, lasteaedade ja kutseõppeasutuse õpetajate ja koolijuhtide koolitussüsteemi kujundamine, kus keskne eesmärk on koolijuhi ja õpetaja rolli ümbermõtestamine, et nad suudaksid luua keskkonna, kus pööratakse tähelepanu iga õppija arengule ja potentsiaali väljaarendamisele ning väärtustatakse isiksuslikke erinevusi. Seejuures tuleb üldhariduskoolide ja kutseõppeasutuste õpetajate täienduskoolituses leida mõistlik tasakaal riigi pakutava (ja keskselt koordineeritud) ning koolide spetsiifikast ja õpetajate arenguvajadustest tuleneva täiendusõppe vahel. Täienduskoolitussüsteem ehitatakse üles viisil, et oleksid tagatud haridusasutuste eripära arvestavad kvaliteetsed koolitused.

Vajalikud tegevused:

- õpetajakoolitusasutused arendavad välja strateegia eesmärgi toetavad ning praktilise tööga tihedalt integreeritud esma- ja täienduskoolitusõppekavad õpetajatele ning kasutavad tõhusaid õppemeetodeid ja paindlikke õppevorme, motiveerides õpetajaid omandatud teadmisi ja oskusi oma töös parimal moel rakendama;
- riigi tasandil pakutakse kutseõppeasutuste õpetajatele täienduskoolitusi üld- ja erialaainete paremaks lõimimiseks, rõhutades võtmepädevuste omandamise tähtsust; luuakse kutseõpetajate ettevõtetes stažeerimise süsteem;
- koolijuhtide täienduskoolituse pakkujad seavad õppekavades keskele kohale õppe- ja kasvatusprotsessi juhtimise ning uue õpikäsituse rakendamise;
- täiendus- ja ümberõppe kvaliteedi tagamiseks töötatakse välja kvaliteedinõuded koolituse pakkujale ning riiklikest vahenditest rahastatakse vaid neid koolitusi, mille pakkuja vastavus kvaliteedinõuetele on tõendatud;
- õppeasutused loovad rohkem paindlikke võimalusi õpetajate ümberõppeks (uus ainevaldkond, haridustehnoloogi lisapädevus, eripedagoogika alane lisapädevus jms);
- luuakse võimalused asuda õpetajaametisse alternatiivsete õpiteede ja töökogemuse kaudu.

1.4. Õpikäsituse rakendamist toetavate koostöövormide loomine ja toetamine. Koostöö selle kõige erinevates vormides on haridussüsteemi edu võti: oluline on koostöö õpetajate ja õppeasutuste vahel, kooli koostöö lapsevanematega, aga ka koostöö kooli ja kohaliku omavalitsuse ning piirkondlike ettevõtete vahel. Huvihariduse lõimimine formaalharidusega ning õppetöö läbiviimine väljaspool koolikeskkonda (ettevõtted, noortekeskused, loodus- ja keskkonnahariduskeskused, muuseumid, raamatukogud jt kultuuriasutused) rikastab õppeprotsessi. Eraldi tähelepanu vajab

vene õppekeelega koolide kaasamine ühisprojektidesse ning nende algatuste toetamine. Kohaliku koostöö kõrval on Eesti jaoks kriitilise tähtsusega rahvusvaheliste kogemuste ja ekspertiisi kaasamine kõikidel haridustasemetel.

Vajalikud tegevused:

- uue õpikäsituse põhialuste tutvustamine ja kohalikku konteksti arvestavate rakendamisvõimaluste arutelu koolides, kaasates kõiki olulisi osapooli (õppija, õpetaja, koolijuht, lapsevanem, kooli pidaja, kohalik kultuuriasutus, ettevõtja);
- Haridus- ja Teadusministeerium käivitab programmi, mille raames toetatakse õpetajate ja õppeasutuste omavahelist koostööd ja üksteiselt õppimist ning ühisprojekte kultuuriasutuste ja ettevõtetega kõigil haridustasemetel: õpetajate (sh õppejõudude) omavaheline koostöö aine õpitulemuste ja võtmepädevuste lõimimisel, õpetajate ja tugispetsialistide koostöö õpilaste käitumisprobleemide lahendamisel ja õpiraskuste analüüsimisel, õpetajate ja õppejõudude koostöö uute metoodiliste lahenduste väljatöötamisel, tegevusuuringute läbiviimisel, ülikoolide õppejõudude ja teadurite ühisprojektid, osalemine rahvusvahelistes koostööprojektides ja võrdlusuuringutes jms.

1.5. Kompetentsikeskuste väljaarendamine õpetajakoolituse ning kasvatusteaduste arengu eest vastutavate Tallinna Ülikooli ja Tartu Ülikooli juures koos kasvatusteaduslike uuringute programmi käivitamisega, mille teemade valik lähtub riigi haridusstrateegilistest prioriteetidest ja on suunatud kõigi haridustasemetete arenguvajadustele. Mõlemad ülikoolid seavad õpetajakoolituse ja kasvatusteaduse oma prioriteetide hulka ning võtavad vastutuse hariduse valdkonna arendamise ja uue õpikäsituse rakendamise eest õppeasutuste ja tööandjate koostöös. Keskuste tegevust hinnatakse regulaarselt, kaasates pädevaid eksperte.

Kompetentsikeskuste roll on järgmine:

- muuta õpetajakoolituse valdkonnas õppimine köitvaks;
- tõhustada praktikat ja lõimida teoreetilised õpingud praktikaga;
- koondada maailma parimad kogemused ja Eesti metoodiline oskusteave, analüüsida seda, levitada heade praktikate näiteid kõikidele Eesti haridusasutustele;
- pakkuda õpetajatele aine-, kutseõppe ja ülddidaktika alast nõustamist;
- pakkuda keskkonda uute innovaatiliste lahenduste väljatöötamiseks ning panustada nende rakendamisse;
- toetada digi-innovatsiooni õppeasutustes;
- viia läbi kasvatusteaduslikke uuringuid lähtuvalt riigi haridusstrateegilistest prioriteetidest;
- algatada ja koordineerida ülikoolide ja koolide ühisprojekte ja uuringuid;
- arvestada õppejõu töö hindamisel ja tasustamisel tema panust koolihariduse edendamisse;
- pakkuda õpikäsituse rakendamiseks kõrghariduses kõrgkoolididaktika kursusi, mille arendus toetub vastavale teadus- ja arendustööle ning mille valik on mitmekesine, erinevate õppijate ootuste ja vajadustega arvestav.

2. Pädevad ja motiveeritud õpetajad ning koolijuhid

Õpetaja ja õppeasutuse juhi roll on muutuste elluviimisel võtmetähtsusega. Õpetaja ja õppeasutuse juhi ühiskondlik kuvand peab muutuma: palk peab olema konkurentsivõimeline ning töökorraldus selline, et õpetaja ja koolijuhina töötamine oleks ühiskonnas auasi, kõitev valik parimatele.

Eesmärk on viia õpetaja/õppejõu ja koolijuhid töö hindamine ja tasustamine vastavusse nende ametikohtadele esitatavate nõuete ja töö tulemuslikkusega.

Strateegilised meetmed

2.1. Õpetajate keskmise töötasu tõstmine tasemele, mis tagab selle, et koolis töötamine muutub arvestatavaks valikuks parimatele. Õpetaja keskmine palk tuleb tõsta tasemele, mis on võrdne Eesti kõrgharidusega spetsialisti keskmise palgaga, et

- suurendada õpetajakutse atraktiivsust (sh noorte ja meeste seas);
- luua õpetaja ametikohale konkurents, mis võimaldab ametisse valida parimaid;
- võimaldada õpetajate töötasu diferentseerimist lähtuvalt töö tulemuslikkusest.

2.2. Õpetaja töö hindamine ning tööpanusest ja tulemuslikkusest lähtuva tasumäära kehtestamine.

Õpetaja töö hindamisel on võtmeroll koolijuhil. Koolijuhil ülesanne on tööaja- ja palgakorralduse reeglid kollektiivis läbi rääkida ja kehtestada, anda õpetajale regulaarselt tagasisidet tema tööpanuse ja tulemuslikkuse kohta ning toetada õpetaja professionaalset ja isiksuslikku arengut. Üldtööaja põhine lähenemine võimaldab koolijuhil tegelikkuses töökoormust õpetajate vahel ühtlasemalt jagada ja motiveerib osalema kooli arendustegevuses.

Vajalikud tegevused:

- luuakse kasutajasõbralik eneseanalüüsikeskkond, milles õpetajal on võimalik oma oskusi testida; eneseanalüüsikeskkond lähtub õpetaja kutsestandardites kirjeldatud pädevustest;
- õppeasutustes korraldatakse õpetajatega regulaarselt arenguveestlusi, mille keskmes on uue õpikäsituse rakendamine. Koolijuht motiveerib õpetajat individuaalselt lähenema igale õppijale, osalema kooli arendustegevustes ning õpetajakoolituse erinevates vormides;
- oluliste üleriigiliste erisuste vältimiseks õpetajate töö tulemuslikkuse hindamisel ja tasustamisel töötavad koolijuhtide (kutseõppeasutuste ja üldhariduskoolide juhid) ühendused välja õpetajate tööpanuse ja tulemuslikkuse hindamise mudeli ning rakendavad seda lähtuvalt oma kooli eripärast;
- kõrgkoolid töötavad koostöös välja õppejõu õppetöö tulemuslikkuse hindamise põhimõtted. Õppejõu töö hindamisel (sh ametikohtadele valimisel) ülikoolides arvestatakse rahvusvaheliste teaduspublikatsioonide kõrval samaväärsena õppetöö tulemuslikkust ja selle rahvusvahelist mõõdet (stažeerimine ja õpetamine väliskõrgkoolides, osalemine rahvusvahelistes arendusprojektides, võõrkeelsete õppekavade arenduses, tulemuslikkus ja üliõpilaste rahulolu õppejõu läbiviidava õppetööga, õppejõu teadlik enesearendus jms).

2.3. Koolijuhid pädevusnõuete kehtestamine ja nende regulaarne hindamine. Koolijuhid roll on koolikultuuri kujundamisel määrava tähtsusega, sest õpikeskkond sõltub ennekõike koolijuhist – kas ta väärtustab, motiveerib ja toetab õppijat ning võimaldab tema potentsiaalil välja areneda, kas õpetajate ning teiste koolitöötajate arengut toetatakse, kas kool teeb tulemuslikku koostööd kogukonnaga ja perega. Selleks et Eesti koole juhiks pädevad ja motiveeritud koolijuhid, kes tahavad ja suudavad ellu viia strateegias kirjeldatud eesmärgid, on vajalikud järgmised tegevused:

- koolieelsete lasteasutuste, üldhariduskoolide, kutseõppeasutuste ja rakenduskõrgkoolide

juhtide ühendused ning koolipidajad töötavad välja ja Haridus- ja Teadusministeerium kehtestab koolijuhid pädevusnõuded, millest lähtutakse koolijuhtide värbamisel, töö tagasisidestamisel ning täiendusõppe pakkumisel ja mis muuhulgas peavad silmas ka uue õpikäsituse rakendamise eesmärgi;

- Haridus- ja Teadusministeerium käivitab koolijuhtide järelkasvu programmi, kuhu valitakse konkursi alusel parimad kandidaadid;
- Haridus- ja Teadusministeerium koostöös koolipidajatega töötab välja koolijuhtide välis- ja sisemise arengu süsteemi, mille raames antakse koolijuhile regulaarset professionaalset tagasisidet tema töö kohta lähtuvalt kooli tulemuslikkusest, samuti soovitusi täiendusõppeks; õppeasutuse juhi töö tulemuslikkuse hindamisel võetakse aluseks õppeasutuse kvaliteedinäitajad.

2.4. Õpetajaametipopulariseerimise programmide käivitamine, et õpetajaamet muutuks arvestatavaks valikuks nii noortele kui ka neile, kes kaaluvad elukutsevahetust.

3. Elukestva õppe võimaluste ja töömaailma vajaduste vastavus

Teadmispõhine ja kõrgema lisandväärtusega majandus tekitab keskkonna, mis motiveerib inimest võtma vastutust ja initsiatiivi oma potentsiaali parimaks rakendamiseks. Elukestva õppe süsteemi sujuvaks ja isereguleerivaks toimimiseks on vajalik, et õppekavad oleksid asjakohased ja info tööturu ning majanduse arengute kohta kõigile lihtsalt kättesaadav. Inimeste õpivalikuid suunatakse eelkõige asjaliku info ja nõustamise kaudu.

Eesmärk on luua kvaliteetsed, paindlikud ja mitmekesiste valikutega ning tööturu arenguvajadusi arvestavad õppimisvõimalused ja karjääriteenused, et suurendada erialase kvalifikatsiooniga inimeste arvu erinevates vanuserühmades ja regioonides.

Strateegilised meetmed

3.1. Haridus- ja Teadusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja Sotsiaalministeerium koostöös tööandjatega ning teiste ministeeriumide esindajatega käivitavad **regulaarse ja süsteemse tööjõuvajaduse seire-, prognoosi- ja tagasisidestamise süsteemi**, mille raames analüüsitakse Eesti erinevate majandussektorite arenguvõimalusi ja tööjõu vajadust tervikvaates, kasutades selleks kvantitatiivsete meetodite kõrval ka kvalitatiivseid. Elukestvat õpet planeeritakse kutsetegevuse valdkondade põhisel. Analüüsi ja prognoosi tulemused on sisendiks kvalifikatsiooni- ja karjäärinõustamissüsteemile, õppeasutuste õppekavaarendusele, ning erinevatele ametkondadele, kes rahastavad õppetegevusi. Sellise lähenemise eelduseks on tööandjate aktiivne ja sisuline osalus elukestva õppe süsteemi kujundamises.

Süsteemi käivitamiseks kutsutakse kokku kogud:

- **kutsetegevuse valdkonna nõukogud** Eestile olulisemates kutsetegevusvaldkondades – kutsetegevuse valdkonna spetsialiste koondavad ekspertkogud, mis seiravad, analüüsivad, prognoosivad oma valdkonna tööturuarenguid ning taseme- ja täiendusõppe olukorda, on partneriks Haridus- ja Teadusministeeriumile kutsetegevuse valdkonna kvalifikatsioonide sisu ajakohasuse üle otsustamisel ning ühiskonna teavitamisel oma valdkonna arengusuundadest;
- **valdkondade ülene koordinaatsioonikogu** on erinevate elualade esindajaid koondav ekspertkogu, kes kavandab ja tellib riigi strateegilistest vajadustest lähtudes majandussektorite seireanalüüse

ning prognoose võrreldava metoodika alusel, teavitab ühiskonda trendidest ning annab Haridus- ja Teadusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ja Sotsiaalministeeriumile soovitusi avaliku sektori eelarvest finantseeritavate taseme- ja täiendusõppe koolituskohtade valdkondlikuks jaotamiseks.

3.2. Põhi- ja keskhariduse järgse õppe korraldamine lähtuvalt töömaailma vajadustest. Riik ja kutsetegevuse valdkonna nõukogud juhivad õppekavade korrastamise protsessi nii, et eri kvalifikatsioonide sisu oleks ühiskonna jaoks arusaadav ning et vajalike kvalifikatsioonide omandamine oleks korraldatud tõhusalt (mh sobiv õpiaeg ning piisav praktika osatähtsus).

Vajalikud tegevused:

- õppeasutused arendavad oma õppekavu, arvestades töömaailma vajadusi ja arengusuundumusi ning seost kutsekvalifikatsioonisüsteemiga;
- töömaailma esindajad osalevad aktiivselt õppekavade arendamises ja õppeprotsessi kujundamises;
- töötatakse välja ja rakendatakse täiendus- ja ümberõppe kättesaadavust soodustavad, õppija, riigi ning töandja kolmepoolsel panustamisel põhinevad täiendus- ja ümberõppe rahastamispõhimõtted.

3.3. Praktikakorralduse tõhustamine. Praktikakorralduse kvaliteedi tagamiseks luuakse keskne **arendusprogramm**, mis pakub eri majandusharude vajadusi arvestades metoodilist tuge nii kutseõppeasutustele, kõrgkoolidele kui ka töandjatele.

Vajalikud tegevused:

- ettevõtjate ja õppeasutuste teadlikkuse tõstmiseks praktika olulisusest ja korraldusest levitatakse praktikakorralduse parimaid praktikaid, regulatsioonides tähtsustatakse praktika juhendamist, edendatakse eri praktikavorme või -mudeleid (sh erialaspetsiifilisi);
- Haridus- ja Teadusministeeriumi eestvedamisel töötatakse koostöös teiste valitsusasutustega välja hoovad, mis suurendavad ettevõtete huvi praktikakohtade pakkumise vastu, arvestades ettevõtete kutsetegevusalast ning suurusest tulenevaid võimalusi ja piiranguid.

3.4. Teadlike valikute kujundamiseks info- ja nõustamisteenuste pakkumine (karjääriinfo ja -õpetus, info ameti- ja kutsealade tööhõive, töötuse ja palkade kohta, karjäärinõustamine). Teadlikud otsused võimaldavad inimestel oma potentsiaali parimal võimalikul moel välja arendada, vältides muuhulgas väljakujunenud soolisi ja ealisi stereotüüpe. Teadlik erialavalik aitab vähendada õpingute katkestamist ning loob eeldused, et inimene suudab omandatud teadmisi ja oskusi hiljem ka töömaailmas rakendada.

Vajalikud tegevused:

- nõustamisteenuseid pakutakse süsteemselt kõikidele vanuserühmadele, prioriteet on põhikooli III aste (7.–9. klass), kus karjääriõpe ja -nõustamine tagatakse kõigile õpilastele;
- Haridus- ja Teadusministeeriumi koostöös Sotsiaalministeeriumiga tagavad tervikliku, kestliku ning kasutajasõbraliku karjäärinõustamissüsteemi toimimise, mis aitab inimesi, kes soovivad ennast täiendada, uut eriala omandada või võtta ette muutusi tööalases elus. Tagatakse karjäärinõustamise kättesaadavus nii noortele kui täiskasvanutele;
- nõustamisteenuste kvaliteedi tagamiseks rakendatakse karjäärinõustajate valikul ja regulaarsel atesteerimisel kutsestandardi pädevusnõudeid; karjäärinõustajatele pakutakse nende arenguvajadustele vastavaid kutse- ja ametialaseid koolitusi ning tagatakse asjakohase tööturu- ja õpivõimaluste alase informatsiooni kättesaadavus;
- arendatakse välja keskne portaal, kus on kasutajasõbralikult kättesaadav info tööturu vajaduste ning erinevate täiendus- ja ümberõppevõimaluste kohta.

3.5. Töötajate ettevalmistamine majanduse kasvuvaldkondades. Eesti jaoks oluliste majandussektorite kindlustatust kvalifitseeritud kohalike töötajatega tuleb oluliselt parandada, et tõsta Eesti majanduse tootlikkust ja ekspordivõimekust. Esmajärjekorras tegeldakse nn kasvuvaldkondadega, mis on määratletud „Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegias 2014–2020” ning „Eesti ettevõtluse kasvustrateegias 2020”¹⁵.

Vajalikud tegevused:

- üldhariduses populariseeritakse reaalinete õppimist (eriti tüdrukute seas), kaasajastatakse reaalinete õppe sisu ja meetodeid;
- laiendatakse tehnika ja loodusteaduse alase huvihariduse võimalusi (huviringid, õpilaskadeemiad, teaduskoolid, muuseumiõpe jms);
- kutse- ja kõrghariduse tasemel pakutakse arendustoetusi õppekavade ja moodulite väljaarendamiseks;
- luuakse õppijatele ja õpetajatele motivatsioonipaketid, sh akadeemilise karjääri soodustamiseks ning kasvuvaldkondadega seotud teadustöö mahu suurendamiseks;
- tööturul olijatele pakutakse kasvuvaldkondi toetavaid täiendus- ja ümberõppekoolitusi;
- toetatakse rahvusvaheliste kogemuste ja pädevuse toomist kõrgkoolidesse kvaliteedi ja atraktiivsuse suurendamise eesmärgil;
- talente kutsutakse Eestisse õppima lähtuvalt tööturu vajadustest, välisüliõpilastele tagatakse praktikakohad.

4. Digipööre elukestvas õppes

Uue põlvkonna digitaristu (isiklikud digiseadmed, kooli digitaristu, koosvõimelised infosüsteemid, veebiteenused, pilvelahendused, avaandmed) ja selle kasutamise metoodikad loovad võimaluse uue õpikäsituse kiireks juurutamiseks ning õppekvaliteedi tõusuks. Digitaalse õppevara kasutamine õppetöös aitab õppimist kõitvamaks muuta ning avarab elukestva õppe võimalusi. Kogu elanikkonna parem tehnoloogia kasutamise oskus ja innovaatus aitavad kaasa tootlikkuse kasvule majanduses.

Eesmärk on rakendada õppimisel ja õpetamisel kaasaegset digitehnoloogiat otstarbekamalt ja tulemuslikumalt, parandada kogu elanikkonna digioskusi ning tagada ligipääs uue põlvkonna digitaristule.

Strateegilised meetmed

4.1. Digikultuuri integreerimine õppeprotsessi kõigil haridustasemetel ja kõigis õppekavades. Tehnoloogilisest innovatsioonist inspireeritud pedagoogiline ja koolikorralduslik haridusuuendus peab toimima süstemaatiliselt, selle eelduseks on haridustehnoloogilise toe tagamine juhtkonnale, õpetajatele ja õppijatele kõigis õppeasutustes.

Vajalikud tegevused:

- põhikooli, gümnaasiumi ja kutsehariduse õppekavades uuendatakse informaatikaõpetust, et tagada koolilõpetajatele digioskuste baastase;
- kutsestandardites kehtestatakse erialaste IKT pädevuste standardid;

¹⁵ Eesti majanduses enim kasvupotentsiaali omavateks valdkondadeks on info- ja kommunikatsioonitehnoloogia rakendus horisontaalselt läbi teiste sektorite, tervisetehnoloogiad ja teenused ning ressursside efektiivsem kasutamine.

- kavandatakse ja toetatakse uuenduslikke projekte ja programme, mis võimaldavad kaasaegsel viisil oskusi omandada ja arendada, nende tulemustest lähtutakse õppekavaarenduses ja õppekavade rakendamisel;
- õpetajate ja õppejõudude digipädevuste arendamiseks pakutakse koolitusi ning töötatakse välja juhendmaterjale digitehnoloogia integreerimiseks õppeprotsessi;
- ülikoolide juures olevad didaktikakeskused levitavad häid praktikanäiteid, toetavad digi-innovatsiooni koolides ning õpetajate, õppejõudude ja koolide innovatsioonivõrgustikke;
- õpetajatele ja õppejõududele tagatakse haridustehnoloogiline tugi, et digiajastu võimalusi õppetöös paremini ära kasutada.

4.2. Tagatakse põhikooli, gümnaasiumi ja kutseõppeasutuse õppekavas seatud eesmärkide ning õpitulemuste saavutamist toetava **digitaalse õppevara olemasolu**, mille hulka kuuluvad e-õpikud, e-töövihikud, avatud õppematerjalid, e-õpetajaraamatud ning veebipõhised hindamisvahendid.

Vajalikud tegevused:

- luuakse süsteem koosvõimelistest tarkvaralahendustest, mis toetavad õppevara koostamist, hindamist, säilitamist, levitamist ja õppetöös kasutamist. Selle süsteemi kaudu muudetakse digitaalne õppevara õppijatele ja õpetajatele süsteemselt ning kasutajasõbralikult kättesaadavaks. Tagatakse süsteemi administreerimine ja kasutajatugi;
- Haridus- ja Teadusministeerium kehtestab e-õppevara kvaliteedinõuded (arvestades sh puuetega inimeste vajadusi), loob tingimused koolituste korraldamiseks ning juhendmaterjalide koostamiseks e-õppevara autoritele;
- toetatakse e-õppevarale ülemineku pilootprojekte õppeasutustes ning levitatakse parimaid praktikaid.

4.3. Igale üldharidus-, kutse- ja kõrgkoolis õppijale tagatakse juurdepääs õppimist toetavale kaasaegsele digitaristule. Ambitsioonikaks eesmärgiks on, et e-õppevara arendus ning tehnoloogia areng võimaldavad lähitulevikus kõigil õpilastel ja õpetajatel kooli digitaristu kõrval kasutada igapäevases õppetöös ka isiklikke digiseadmeid ning riigi, omavalitsuse ja kooli tasandi koosvõimelised infosüsteemid ja -teenused on kättesaadavad igale õppijale.

Vajalikud tegevused:

- kooli digitaristule kehtestatakse standardid ja miinimumnõuded, tagatakse koolide digitaristu järjepidev seire;
- kaasajastatakse kõigi koolide interneti sisevõrgud ja luuakse võimalused kaasaegse esitlustehnika kasutuselevõtuks klassiruumis;
- koolipidaja tagab igale õpetajale isikliku digiseadme kasutamise võimaluse;
- luuakse ja rakendatakse hariduse infosüsteemide koosvõime raamistik, sellest lähtuvalt kohandatakse ja integreeritakse olemasolevad süsteemid (nt EHIS, e-päevik, e-õppekeskkonnad, digiõppevara varamud, eksamite infosüsteem, digitaalarhiivid);
- arendatakse õppija personaalse digiõpikeskkonna lahendused erinevat liiki digiseadmetele (nutitelefonid, süle- ja tahvelarvutid);
- luuakse vajaduspõhine toetussüsteem neile õppijaile, kel isikliku digiseadme soetamine käib üle jõu või on puudest tulenev erivajadus erinõuetele vastava digiseadme järele.

4.4. Digipädevuste hindamismudelite loomine ja rakendamine (õpetajatele, õpilastele, koolijuhtidele, täiskasvanud õppijatele) ning nende tunnustamise süsteemi juurutamine.

Vajalikud tegevused:

- õpilaste digipädevuste taset hinnatakse 3. ja 4. kooliastme lõpul;
- kehtestatakse digipädevuste mudelid, õpetajate taseme- ja täiendusõppe õppekavad viiakse vastavusse nende pädevusmodelitega;

- luuakse ja rakendatakse iseõppimise või praktilise kogemuse teel kujundatud digipädevuste hindamise keskkond ja tunnustamise süsteem.

4.5. Õpivõimaluste loomine täiskasvanutele digipädevuste omandamiseks ja arendamiseks, et inimesed oskaksid kasutada digivahendeid oma elukvaliteedi parandamiseks ning töö tootlikumaks muutmiseks; selleks teevad koolitusasutused koostööd erinevate partneritega „Infoühiskonna arengukava 2020“ eesmärkide täitmisel.

5. Võrdsed võimalused elukestvaks õppeks ja õppes osaluse kasv

Eesti riik peab tagama kõikidele inimestele võrdsed võimalused saada võimetekohast kvaliteetset haridust. Samas on rida sotsiaalseid, keelelisi ja soolisi, aga ka majanduslikke ja regionaalseid barjääre, mis neid võimalusi piiravad. Endiselt on probleemiks erivajadustega lastele ja noortele võrdsete haridusvõimaluste tagamine. Täiend- ja ümberõpe ei jõua sageli seda vajavate sihtgruppideni. Vaatamata paranemistendentsidele on Eestis endiselt kõrge koolist väljalangevus.

Eesti haridusvaldkonna rahastamise osakaal avaliku sektori eelarvest on käesoleval ajal võrreldav edukate riikidega. Et saavutada elukestvas õppes osaluse kasv, peaks rahastamine senisest rohkem arvestama sihtrühmade võimaluste, vajaduste ja eripäradega. Rahastamisotsused peavad lähtuma riigi prioriteetidest ja võimalustest, olema avalikud ja selged – nagu ka eri sihtrühmadele mõeldud tugiteenused.

Eesmärk on kõigile võrdsete võimaluste loomine elukestvaks õppeks.

Eesmärgi täitmisel on eelduseks riigi ja kohalike omavalitsuste ning teiste asjassepuutuvate institutsioonide koostöö.

Strateegilised meetmed

5.1 Kõigile lastele paindlike võimaluste loomine alushariduse õppekavas osalemiseks vähemalt aasta enne kooli, et vanematel oleks kindlus laste koolivalmiduse suhtes. Selleks

- loovad omavalitsused vajalikul arvul lastehoiu- ja lasteaiakohti, tagades alushariduse õppekava eesmärkide täitmise.

5.2. Kvaliteetse ja valikuterohke gümnaasiumihariduse võimaluste loomine igas maakonnas ning kvaliteetse kodulähedase põhihariduse tagamine. Gümnaasiumid on reeglina põhikoolidest lahutatud ja kuuluvad riigi haldusalasse. Kutseõppeasutuste ja gümnaasiumide võrku arendatakse terviklikult.

Vajalikud tegevused:

- riigi ja kohalike omavalitsuste koostöös korrastatakse gümnaasiumivõrk;
- töötatakse välja ning rakendatakse rahastamismudel, mis tagab juurdepääsu kvaliteetsele kodulähedasele põhikoolile ning mitmeid valikuvõimalusi pakkuvale kodumaakonnas asuvale gümnaasiumile;
- töötatakse välja ja rakendatakse investeringute kava gümnaasiumide ja põhikoolide taristu nüüdisajastamiseks ja pinnakasutuse optimeerimiseks;

- töötatakse välja ja rakendatakse investeeringute kava spetsiifilist õppekorraldust ja ressursimahukaid tugimeetmeid vajavatele õpilastele mõeldud erikoolide ja kaasava hariduse toetamiseks.

Haridustaristu investeeringute põhimõtted kiidetakse heaks strateegia rakendamiseks koostatavas programmis.

5.3. Kvaliteetse ning töömaailma vajadustele vastava kutse- ja kõrghariduse kättesaadavuse tagamine.

- töötatakse välja ja rakendatakse kutseõppeasutusi suuremale tulemuslikkusele, katkestajate arvu vähenemisele ning kvaliteedi väärtustamisele suunavad rahastamispõhimõtted ning käivitatakse nende tulemuslikkuse seire;
- töötatakse välja kõrgkoolide mõistlik tööjaotus ja selged vastutusvaldkonnad;
- rakendatakse kõrgharidusele õiglast juurdepääsu, riigi ja kõrgkoolide strateegilisi valikuid, Eesti kõrgkoolide vahelist ja rahvusvahelist koostööd toetavaid rahastamise põhimõtteid ning käivitatakse nende tulemuslikkuse seire;
- töötatakse välja ja rakendatakse investeeringute kava tulemuslepingutes määratletud vastutusvaldkondades esmavajaliku taristu tagamiseks.

5.4. Tugiteenuste tagamine elukestvas õppes osalejale.

Kõigi õppijate osalemine võimetekohases õppes eeldab õpetajate, õppeasutuste ja õppeasutuseväliste tugispetsialistide koostööd. Et tugiteenused oleksid tõhusamad ning paremini kättesaadavad, on vajalikud järgmised tegevused:

- töötatakse välja tugiteenuste standardid, mis võimaldavad pakkuda ühtse kvaliteediga teenust piirkonnast sõltumata;
- tagatakse tugispetsialistide tõhus ettevalmistus ja täiendõpe, et nad tunneksid õppeasutuse spetsiifikat, oskaksid kaasata kolleege probleemide lahendamisse ja ennetustöösse.

5.5. Nõrgema konkurentsivõimega inimestele õppes osalemiseks tingimuste loomine (noored emad, vanemaealised inimesed, eesti keelt mitteoskavad inimesed, keskhariduseta inimesed, töötud inimesed, puuetega inimesed, uussisserändajad jt), et nad saaksid omandada kvalifikatsiooni ning teostada end parimal võimalikul viisil töö- ja pereelus.

Vajalikud tegevused riigi ja kohaliku omavalitsuste koostöös:

- sihtrühmadele pakutakse nende vajadustest lähtuvalt paindlikke koolituskursusi võtmepädevuste arendamiseks ja õpivalmiduse suurendamiseks, luuakse erinevates kultuuriasutustes ja õpikeskustes (raamatukogud, vabahariduskeskused jms) nii individuaalse kui rühmatöö võimalusi õppimiseks ja enesetäiendamiseks ning pakutakse suunitletud karjäärinõustamist;
- täiskasvanute gümnaasiumide toimimise põhimõtted viiakse vastavusse elukestva õppe strateegia eesmärkidega (sh võimaldades VÕTA rakendamist keskhariduse tasemel);
- tööandjate ning sihtrühma hulgas populariseeritakse õpipoisiõppe skeemi;
- pakutakse tugiteenuseid (õppenõustamine, karjääriinfo, sõidutoetus, lapsehoiuteenus), et töötavatel inimestel oleks võimalik õppetöös/ümberõppes osaleda;
- muud sotsiaalteenused ja -toetused sidustatakse karjääri- ja tööturule naasmise õpet toetavate teenustega;
- muu emakeelega inimestele pakutakse eesti keele õppimise võimalusi ja muid Eesti ühiskonnas kohanemist ja lõimumist soodustavaid teenuseid.

5.6. Üliõpilaste, kutseõppe- ja üldkeskhariduse õpilaste toetusskeemide rakendamine.

Kõrghariduse tasemel liigutakse suunas, et üliõpilaskond peegeldaks sisseastumisest lõpetamiseni ühiskonna struktuuri, sh soolist, keelelist ja sotsiaalmajanduslikku mõõdet ning toetaks üliõpilasi

riigile oluliste suundade valikul. Seiratakse ja arendatakse edasi üliõpilaste vajaduspõhist toetus- ja laenuskeemi ning stipendiumide süsteemi. Gümnaasiumihariduse koondumisel maakondlikesse keskustesse luuakse vajaduspõhiste toetuste süsteem ja õpilaskodu kasutamise võimalused ka gümnaasiumiõpilastele

5.7. Eesti keelest erineva õppekeelega põhikooli lõpetajatele tagatakse võimalused eesti keele oskuse omandamiseks iseseisva keelekasutaja tasemel, mis on vajalik õpingute jätkamiseks gümnaasiumis ja/või kutseõppeasutuses.

Vajalikud tegevused:

- riikliku programmi raames toetatakse eri algatusi eesti keele õppe taseme parandamiseks vene õppekeelega koolis;
- toetatakse muu emakeelega laste õpinguid eesti õppekeelega koolis (õpetajate täienduskoolitus, pikapäevarühmad, mitmekultuurilisuse õpe, kultuurilugu jmt);
- koolieelsetes lasteasutustes korraldatakse eakohaseid meetodeid kasutades kvaliteetset eesti keele õpet, lastele pakutakse eestikeelseid tegevusi, toetatakse muukeelsete laste õpet eesti lasteaedades.

Strateegia rakendamine

Strateegia rakendamist koordineerib Haridus- ja Teadusministeerium ja selle elluviimisse panustavad teised ministeeriumid, kooli pidajatenas kohalikud omavalitsused, tööandjate ja töövõtjate esindusorganisatsioonid, kutse- ja erialaliidud, õppijad, õpetajad, õppeasutuste juhid jne.

Strateegia elluviimise seiramiseks kutsutakse kokku kuni 15liikmeline elukestva õppe strateegia juhtkomisjon, kuhu kuuluvad haridusvaldkonna ja töömaailma¹⁶ eksperdid. Juhtkomisjon vaatab iga kahe aasta järel strateegia elluviimise tulemused ning teeb vajadusel ettepanekuid seoses strateegia rakendamisega. Strateegia eesmärkide saavutamise ning tegevuste elluviimise hindamiseks tellib Haridus- ja Teadusministeerium 2018. a sõltumatu hindamise, kus analüüsitakse, kas kokkulepitud eesmärkide saavutamiseks rakendatakse sobivaid meetmeid ning mida muutunud olude tõttu muuta või kohandada.

Haridus- ja Teadusministeerium koostab 3 kuu jooksul strateegia vastuvõtmisest rakendusplaani. Rakendusplaanis näidatakse kavandatud tegevusi koos indikaatorite, eelarvete ja vastutajatega aastati. Rakendusplaanis täpsustatakse ka iga strateegilise eesmärgiga seotud olulisemaid tegevusi viitega programmile, mille kaudu toimub vastavate tegevuste juhtimine (sh planeerimine, elluviimine, aruandlus, jne). Rakendusplaani uuendatakse igal aastal RESi koostamise käigus. Koos uuendatud rakendusplaaniga esitatakse Vabariigi Valitsusele eelmise perioodi rakendusplaani täitmise aruanne. Lähtudes sellest, et elukestva õppe süsteemi arendamisel on olulisteks põhimõteteks ka regionaalne ja sooline tasakaal, siis seiratakse nendest põhimõtetest lähtudes ka strateegia indikaatoreid ning vastavalt vajadusele tehakse ettepanekuid rakendusplaani täpsustamiseks.

- Strateegia rakendamiseks koostab Haridus- ja Teadusministeerium arengukavast ja rakendusplaanist lähtudes järgmised programmid:**
- Üldharidusprogramm
 - Kutseharidusprogramm
 - Kõrgharidusprogramm
 - Täiskasvanuharidusprogramm
 - Õpetajate ja koolijuhtide koolituse programm
 - Õppevara programm
 - Õppe- ja karjäärinõustamise programm
 - Tööturu ja õppe tihedama seostamise programm
 - Koolivõrgu programm

Programmide väljatöötamisse kaasatakse ka teiste asjaomaste ministeeriumide esindajad.

¹⁶ Sh tööandjate ning töövõtjate esindajad.

Lisa 1. Eesmärkide saavutamist mõõtvate näitajate koondtabel

Näitaja	2008	2009	2010	2011	2012	Eesti sihttase 2020	EL sihttase 2020
Võtmenäitajad							
Erinevate osapoolte rahulolu elukestva õppe toimimisega (keskselt, regulaarselt läbiviidav uuring)					-	rahulolu on kasvanud	
Eri- ja kutsealase hariduseta täiskasvanute (25–64) osakaal (%) ¹⁷	35	32	32	31,1	30,3	25%	
25–64-aastaste täiskasvanute elukestvas õppes osaluse määr (%) ¹⁸	9,8	10,5	10,9	12	12,9	20%	15%
Madala haridustasemega mitteõppivate 18–24-aastaste osakaal (%) ¹⁹	14	13,9	11,6	10,9	10,5	< 9%	<10%
Mehed Naised	19,8 8,2	18,4 9,3	15,2 7,8	13,1 8,6	14 7,1		
1-3 aastat tagasi õpingud lõpetanud 20–34-aastaste tööhõive määr ²⁰	81,9	65	64,1	73,2	73,9	82%	82%
Digipädevustega ²¹ 16–74-aastaste inimeste osakaal (%) ²²		58		64	65	80%	
Tipptasemel oskustega õpilaste osakaal ²³	2006	2009			2012	2018	
Funktsionaalne lugemisoskus	6,0	6,0			8,4	10%	
Matemaatiline kirjaoskus	12,6	12,8			14,6	16%	
Loodusteaduslik kirjaoskus	11,5	10,4			12,8	14,4%	
Üldhariduskooli õpetajate keskmine palk võrdluses kõrgharidusega töötaja keskmise palgaga Eestis ²⁴		0,82	0,57	0,64		≥1,0	

¹⁷ Allikas: EHIS
¹⁸ Indikaatori arvutamise metoodika täpsustatakse koos andmekogumise organiseerimisega
¹⁹ Allikas: EHIS
²⁰ Allikas: EHIS
²¹ Allikas: EHIS
²² Allikas: EHIS, arvestatud üld- ja kutsekeskhariduse õppekavade järgi õppijaid
²³ Allikas: rahvusvahelistumise strateegia vahearuanne, 2012. a SA Archimedes
²⁴ Allikas: EL „Survey of Schools: ICT and Education“. Digitaalselt toetavaks koolideks loetakse õppeasutusi, kus pakutakse õpetajatele toetusmeetmeid IKT kasutamiseks õpetamisel ja õppimisel (haridustehnoloogiline tugi, õpetajate koolitus jne)

I Muutunud õpikäsitus							
Madalal tasemel oskustega õpilaste osakaal (%) ²⁵	2006	2009	-	-	2012	2018	
Funktsionaalne lugemisoskus	13,6	13,3	-	-	9,1	7,5%	
Matemaatiline kirjaoskus	12,1	12,9			10,5	8%	<15%
Loodusteaduslik kirjaoskus	7,7	8,3			5,0	5%	
Põhikoolist väljalangevus kolmandas kooliastmes (%) ²⁶	0,9	0,6	0,5	0,5	0,6	<1%	
poisid	1,2	0,8	0,6	0,6	0,7	-	-
tüdrukud	0,5	0,3	0,4	0,3	0,3	-	-
Õppetöö katkestajate määr (%) ²⁷ kutseõppeasutustes ²⁸ gümnaasiumides ²⁹ kõrghariduses ³⁰	21,3 0,9	23,6 1,0	28,51,1	26,2 1,4 21,3	25,8 1,1	<20% <0,8% <15%	-
II Pädevad ja motiveeritud õpetajad ning koolijuhid							
30-aastaste ja nooremate õpetajate osakaal (%) ³¹	11,4	11,2	10,5	10,3	10,3	>12,5%	
Konkurss õpetajakoolituse õppekohtadele ¹⁸						Konkurss on kasvanud	
Õpetajate sooline struktuur üldhariduses (naised: mehed (%) ³³			85,6:14,4	85,5:14,5	85,7:14,3	75%:25%	
III Elukestva õppe võimaluste ja töömaailma vajaduste vastavus							
LTT (loodus- ja täppisteadused, tehnika, tootmine ja ehitus) erialade lõpetajate osakaal (%) ³⁴ kõrghariduses	20,5	19,4	20,5	21,1	22	25%	
Karjäärinõustamise läbinud põhikoolilõpetajate osakaal						100%	
Kutsehariduse statsionaarses õppes õpinguid jätkavate põhikoolilõpetajate määr (%) ³⁵	30,4	29,9	26,3	27,6	28,6	35%	
Keskhariduse tasemel õppurite jagunemine (%) üldkeskhariduse ja kutsekeskhariduse vahel ³⁶	67,7:32,3	66,6:33,4	66,3:33,7	66,8:33,2	67:33	60%:40%	
Üliõpilaste mobiilsus ³⁷	1,4	2,2	2,8	3,1	3,5	10%	

²⁵ 2011/12 õppeaasta andmed

²⁶ Allikas: EL „Survey of Schools: ICT and Education“, virtuaalne õpikeskkond võib sisaldada erinevaid võimalusi nagu: õppetöö ja testide läbiviimine, hindamine, kodutööde tegemine jne, ning võib sisaldada viiteid erinevatele materjalidele ja allikatele

²⁷ 2011/12 õppeaasta andmed

²⁸ Mõõtmise metoodika töötatakse välja strateegia rakendamise käigus

²⁹ Allikas: EUROSTAT 17.01. 2014, Statistikaameti Tööjõuuuring

³⁰ Allikas: EUROSTAT 17.01.2014

³¹ Arvutuse metoodika muutus alates 2010.a. andmetest EUROSTATis

³² Allikas: INNOVE ja EHS (60% ja rohkem pallidest)

³³ Allikas: Statistikaamet, Saldoandmik

³⁴ Sihttasemed sõltuvad EL struktuuritoetuste 2014+ perioodi rahastusotsustest, täpsustatakse viimase teadmise baasilt enne valitsuse istungile esitamist.

³⁵ Allikas: EHS

³⁶ Allikas: EHS, arvestatud üld- ja kutsekeskhariduse õppekavade järgi õppijaid

³⁷ Allikas: rahvusvahelistumise strateegia vahearuanne, 2012. a SA Archimedes

IV Digipööre elukestvas õppes							
Õppijate osakaal erinevatel haridustasemetel (ISCED 1–6), kes kasutavad õppetöös iga päev arvutit vm personaalset digivahendit						100%	
Nende 8. klassi õpilaste osakaal kõigist 8. klassi õpilastest, kes õpivad digitaalselt toetavates koolides ³⁸					33% ³⁹	100%	
Nende 8. klassi õpilaste osakaal kõigist 8. klassi õpilastest, kes õpivad virtuaalse õpikeskkonnaga koolides ⁴⁰					54% ⁴¹	100%	
Põhikoolilõpetajate määr, kellel on tõendatult olemas IKT baasoskused ⁴²						100%	
V Võrdsed võimalused elukestvaks õppeks ja õppes osaluse kasv							
Kolmanda haridustasemega 30–34-aastaste osakaal earühmas (%) ⁴³	34,1	35,9	40	40,3	39,1	40%	
4-aastaste kuni kooliealiste laste osakaal alushariduses (%) ⁴⁴	95,1	95,7	89,8 ⁴⁵	89,1		95%	
Vene õppekeelega põhikooli lõpetajate osakaal, kes valdavad eesti keelt tasemel B1 (%) ⁴⁶				55,7	56,5	90%	
Tööjõukulude osakaal valitsussektori hariduskuludest ⁴⁷ (%)	55	58	57	55		60	
sh õpetaja tööjõukulude osakaal valitsussektori üldhariduskuludes (%)	36	37	39	38		50	
Haridusvaldkonna pinnakasutuse optimeerimine (m ²) ⁴⁸					3,5 milj	3 milj	

³⁸ Allikas: EL „Survey of Schools: ICT and Education“. Digitaalselt toetavaks koolideks loetakse õppeasutusi, kus pakutakse õpetajatele toetusmeetmeid IKT kasutamiseks õpetamisel ja õppimisel (haridustehnoloogiline tugi, õpetajate koolitus jne)

³⁹ 2011/12 õppeaasta andmed

⁴⁰ Allikas: EL „Survey of Schools: ICT and Education“, virtuaalne õpikeskkond võib sisaldada erinevaid võimalusi nagu: õppetöö ja testide läbiviimine, hindamine, kodutööde tegemine jne, ning võib sisaldada viiteid erinevatele materjalidele ja allikatele

⁴¹ 2011/12 õppeaasta andmed

⁴² Mõõtmise metoodika töötatakse välja strateegia rakendamise käigus

⁴³ Allikas: EUROSTAT 17.01. 2014, Statistikaameti Tööjõuuuring

⁴⁴ Allikas: EUROSTAT 17.01.2014

⁴⁵ Arvutuse metoodika muutus alates 2010.a. andmetest EUROSTATis

⁴⁶ Allikas: INNOVE ja EHS (60% ja rohkem pallidest)

⁴⁷ Allikas: Statistikaamet, Saldoandmik

⁴⁸ Sihttasemed sõltuvad EL struktuuritoetuste 2014+ perioodi rahastusotsustest, täpsustatakse viimase teadmise baasilt enne valitsuse istungile esitamist.

Lisa 2. Mõisted

Digiajastu on metafoor, millega viidatakse infoajastu käesolevale etapile, mil valdav osa infost edastatakse, esitletakse ja talletatakse arvutite abil numbrilisel e. digitaalsel kujul (nt arvutifailidena).

Digikultuur on digiajastule omane suhtlus-, õpi- ja töökultuur, mida iseloomustab digitehnoloogia vahendatud eneseväljendus, teadmusloome, suhtlus sotsiaalsuhtluskultuuri, jagamine ja remiksimine.

Digitaalne õppevara ehk e-õppevara: digitaalsel kujul (nt veebis, andmebaasides või digitaalsel andmekandjal) avaldatud õppematerjalid, sh e-õpikud, õppeotstarbelised veebivideod ja mobiilrakendused, õpimängud, e-õpetajaraamatud, e-töölehed, veebipõhised testid, õpiobjektid.

Digipädevused on valmisolek kasutada digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvast teadmusühiskonnas nii töökohal, õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui kogukondades suheldes.

Digitaristu on digitaalne riist- ja tarkvara koos võrgulahenduste ja infosüsteemidega, mis on vajalikud haridussüsteemi toimimiseks, sh õpilaste ja õpetajate süle- või tahvelarvutid, koht- ja lairibavõrgu ühendused õppeasutustes, õppeinfosüsteemid ja virtuaalsed õpikeskkonnad.

Digiõpe on digitaalse tehnoloogia kasutamine õppeprotsessis eesmärgipäraselt, et aidata kaasa kokkulepitud õpitulemuste saavutamisele.

Elukestev õpe hõlmab formaalharidussüsteemi (lasteaed, põhikool, gümnaasium, kutseõppeasutus, kõrgkool) kõrval ka sellest väljaspool pakutavat täiendus- ja ümberõpet, mitteformaalset ja informaalset õpet kogu selle mitmekesisuses. Uute teadmiste ja oskuste omandamise võimalusi annab töökoht, vaba- ja huviharidus ning noorsootöö, samuti osalemine kodanikuühiskonna organisatsioonide tegevuses või virtuaalruumis, kus saab õppida individuaalselt või koos teistega. Uudishimu ja õpihuvi kujundavad kultuuriasutused, õpiharjumusi ja väärtushinnanguid aitab arendada ajateenistus.

Formaalõpe toimub enamasti koolikeskkonnas ning on õppekavade alusel organiseeritud. Formaalõpe on eesmärgistatud ja seda viivad läbi spetsiaalse ettevalmistuse ja kvalifikatsiooniga õpetajad. Õpieesmärgid seatakse enamasti väljastpoolt, õppimisprotsessi jälgitakse ja hinnatakse. Formaalõpe on kuni teatud taseme või eani kohustuslik.

Informaalne õpe on õppija seisukohast lähtudes eesmärgistamata õppimine, mis toimub igapäevaelu situatsioonides (näiteks perekonnas, töökohas, vabal ajal jne). Informaalse õppe tulemused ei ole enamasti õppija jaoks kohe nähtavad.

Kool on antud strateegia kontekstis mistahes õppeasutus – lastead, üldhariduskool, kutsekool, kõrgkool, huvikool, vabahariduslik koolituskeskus ja täiendusõppeasutus.

Koolijuht on mistahes õppeasutuse – lasteaia, üldhariduskooli, kutsekooli, kõrgkooli, huvikooli, vabaharidusliku koolituskeskuse või täiendusõppeasutuse juht.

Mitteformaalne õpe leiab aset väljaspool kooli ning on ette võetud teadlikult eesmärgiga end arendada. Mitteformaalne õpe võib toimuda väga erinevates keskkondades (näiteks, huvi- ja täiendushariduse omandamisel, aga ka looduses), mille puhul õpetamine ja õppimine ei pruugi olla ainuke ega peamine otstarve. Mitteformaalne õpe on eesmärgistatud nagu formaalõpegi, kuid vabatahtlik. Läbiviijad võivad olla nii professionaalsed koolitajad kui ka näiteks vabatahtlikud või omaealised.

Personaalne digiõpikeskkond: õppija enese hallatav veebikeskkond, mille abil ta kavandab, dokumenteerib, mõtestab ja vajadusel ka tõendab oma õpikogemusi.

Võtmepädevused on pädevused (oskused, teadmised, hoiakud), mida vajavad kõik, et tulla toime töö- ja pereelus ning teostada end isiksuse ja kodanikuna. Euroopa Parlament on määranud järgmised elukestva õppe võtmepädevused: emakeeleoskus; võõrkeelteoskus; matemaatika- ja looduse teadmised; teaduse ja tehnoloogia alustest; infotehnoloogiline pädevus; õpioskused; sotsiaalne ja kodanikupädevus; algatusvõime ja ettevõtlikkus; kultuuriteadlikkus ja kultuuriline väljendusoskus. Strateegias on eriliselt rõhutatud vajadust arendada loovust ja ettevõtlikkust, probleemilahendus- ja meeskonnatöö oskusi, kriitilist mõtlemist ja analüüsioskust ning digipädevusi.

Õpetajad on kõik, kes õpetavad lasteaedades, üldhariduskoolides, kutsekoolides, kõrgkoolides, huvikoolides, vabahariduslikes koolituskeskustes, loodus- ja keskkonnahariduskeskustes, täiendusõppeasutustes, aga ka muuseumides jt kultuuriasutustes, kaitseväes, või juhendavad õppijat ettevõttes.

Õpikäsitus hõlmab arusaama õppimise olemusest, eesmärkidest, meetoditest ja erinevate osapoolte rollist õppeprotsessis.

Õppijad on Eesti elukestva õppe strateegias kõik – nii lapsed, noored kui ka täiskasvanud.

Lisa 3. Seosed EL poliitikate ning teiste valdkondlike arengukavade ja läbivate teemadega

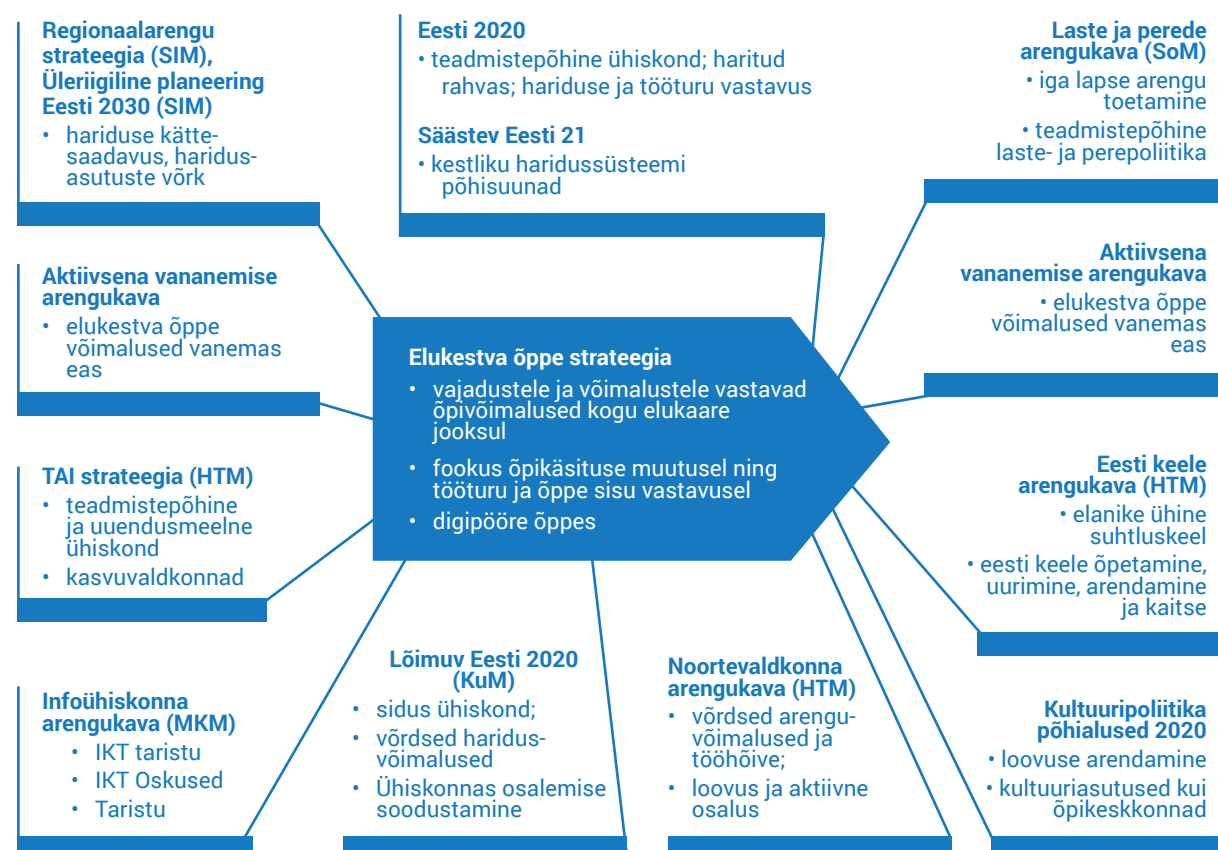
Rahvusvahelistest strateegiatest ja suunistest on haridusvaldkonnas kõige olulisemad Lissaboni strateegiaga ja selle jätkustrateegiaga Euroopa 2020 seonduvad, mille raames püstitas Euroopa Komisjon eesmärgid vastavalt 2010. ja 2020. aastaks.

Aastaks 2020 seatud tähistest on kõige tähtsamad järgmised:

1. vähemalt 95% lastest vanuses 4 aastat kuni koolikohustuse ea alguseni (Eestis 4–6-aastased) peaksid osalema alushariduses;
2. madala funktsionaalse lugemisoskuse, matemaatilise ja loodusteadusliku kirjaoskusega 15-aastaseid noori peaks olema alla 15% vanusegrupist (PISA uuringu põhjal);
3. madala haridustasemega (s.o põhiharidusega või alla selle) mitteõppivaid noori oleks alla 10% (18–24-aastaste vanusegrupis);
4. vähemalt 40% 30–34-aastastest noortest peaks olema III taseme haridus;
5. vähemalt 15% täiskasvanutest vanuses 25–64 aastat osaleks elukestvas õppes;
6. eri- ja kutsealase haridusega täiskasvanute (25–64) osakaalu vähendamine 30%ni.

Elukestva õppe strateegias on kavandatud meetmed nende sihttasemete saavutamiseks ning kõigi nende indikaatorite tasemeid jälgitakse.

Elukestva õppe strateegial on seosed praktiliselt kõigi Eesti arengukavadega. Kõige otsesemaid seoseid kirjeldatakse alljärgneval joonisel, kus märksõnadega on markeeritud nende kõige tähtsam ühisosa.

Seosed horisontaalsete strateegiliste kavadega

Elukestva õppe strateegia tegevused panustavad „Eesti 2020“ ja „Säästev Eesti 21“ eesmärkide täitmisel. Elukestva õppe strateegial on oluline roll konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ üldeesmärkide saavutamisel – tootlikkuse parandamisele ja tööhõive suurendamisele on otseselt suunatud mitmed 3. ja 5. strateegilise eesmärgi meetmed ja tegevused, kaudsemalt kõik strateegilised eesmärgid. Konkurentsivõime kavas on eesmärgiks seatud põhihariduse või madalama haridustasemega õpinguid mittejätkavate noorte osakaalu, noorte töötuse ning eri- ja kutsealase haridusega täiskasvanute osakaalu vähenemine. Kasvu soovitakse näha kolmanda taseme haridusega 30–34-aastaste inimeste osakaalus ning täiskasvanute elukestvas õppes osalemise määras. Elukestva õppe strateegias kavandatu aitab otseselt kaasa selle saavutamisele.

Säästva arengu riiklikus strateegias „Säästev Eesti 21“ on haritus ja haridussüsteem nelja eesmärgi – Eesti kultuuriruumi elujõulisus, heaolu kasv, sidus ühiskond ja ökoloogiline tasakaal – üks põhimehhanismidest ning Elukestva õppe strateegia tegevused panustavad selle kvaliteedi ja kättesaadavuse suurenemisse.

Eesti julgeolekupoliitika põhialustes rõhutatakse, et Eesti julgeolekut tugevdab sidus kodanikuühiskond, kus teadlikul kodanikuaktiivsusele on oluline roll julgeoleku ja turvatunde edendamisel. Samad rõhuasetused kajastuvad elukestva õppe süsteemi arendamise põhimõtetes, õpikäsituse rakendamise kaudu kujundatavad võtmepädevused ja väärtushoiakud tugevdavad kogu kodanikkonna psühholoogilise kaitse võimet.

Seosed valdkondlike arengudokumentidega

Laste ja perede arengukavas 2012–2020 ja Noortevaldkonna arengukavas 2014–2020 toodu on nii eeldusteks kui täienduseks Elukestva õppe strateegia tegevustele. Kolme dokumendi kooskõlalised tegevused kvaliteetse lapsepõlve ja noorukiea ning heade arenguvõimaluste tagamisel on vajalikud selleks, et murda vaesuse, ebavõrdsuse, harimatuse ja oskamatusse nõiarõng ning kindlustada järgnevate põlvkondade edukas toimetulek.

Eesti keele arengukavas 2011–2017 on öeldud, et haridus on eesti keele säilimise ja eesti rahvusliku kultuuriruumi püsimise põhilisi tagajaid. Hariduse ülesanne on anda üldine ja erialane eesti kirjakeele oskus ning kujundada positiivne suhtumine eesti keelesse. Eesti riigi, keele ja kultuuri jätkusuutlikkus on elukestva õppe süsteemi arendamise üks põhimõtteid.

Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020

Kultuuripoliitika eesmärgiks on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ja luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ning mitmekesise kultuuriruumi arenguks ja kultuuris osalemiseks. Elukestva õppe strateegia aitab kaasa sama eesmärgi saavutamisele.

Elukestva õppe strateegia tegevustel on oluline sisend **Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014–2020** jaoks ettevõtlike ning kaasaegsete oskuste ja teadmistega inimeste kujunemiseks vajalike tingimuste loomisel, mis on tarvilikud kõrgema tootlikkuse taseme saavutamiseks Eestis. Samamoodi, läbi inimeste kõrgetasemeliste oskuste ja teadmiste kujunemise toetamise kaudu on elukestva õppe strateegia tegevustel seos ka **Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia „Teadmistepõhine Eesti 2014–2020“ (TEI)** eesmärkidega.

Infoühiskonna arengukavas 2020 on seatud üldeesmärgiks hästi toimiv keskkond IKT laialdaseks kasutamiseks ja nutikate lahenduste loomiseks. Elukestva õppe strateegiaga on Infoühiskonna arengukaval otsesed kokkupuutepunktid IKT taristu ning IKT võimaluste kasutamise oskuste ja teadlikkuse kaudu. Infoühiskonna arengukavas kirjeldatud taristule tuginedes panustavad Elukestva õppe strateegia tegevused otseselt ühiskonna digioskuste ja teadlikkuse tõusu, muutes IKT vahendite ja -võimaluste kasutamise igapäevase õppimise osaks.

Lõimuv Eesti 2020 üks kahest eesmärgist on immigranttaustaga elanike ja püsielanike vajadustele vastava, lõimumist toetava keskkonna tagamine. Selle realiseerumisse panustavad Elukestva õppe strateegia tegevused kvaliteetse hariduse kättesaadavuse tagamisel ning uue, personaalsemat lähenemist tagava õpikäsituse rakendamisel.

Üleriigiline planeering Eesti 2030+ ja **Regionaalarengu strateegia 2020** käsitlevad eesmärgina konkurentsivõimelist haridust selle kättesaadavuse ja koolivõrgu aspektist. Elukestva õppe strateegia tegevused kujundavad kvaliteetse hariduse kättesaadavuse tagamiseks vajalikku tõhusat koolivõrku.

Aktiivsena vananemise arengukavas 2013–2020 on seatud eesmärk „Vanemaealised on õpihimulised ja mitmekülgsest aktiivsed õppijad“, millesse panustab kõige otsesemalt elukestva õppe strateegia tegevus 3.6: „Õpivõimaluste loomine vanemaealistele võtmepädevuste arendamiseks ja nende õpivalmiduse suurendamiseks“. Vanemaealiste õppimisaktiivsuse tõus on ka osa üldisest elukestvas õppes osaluse tõusust, millele elukestva õppe strateegias keskendutakse.

Seosed läbivate teemadega

Läbivad teemad	Strateegia mõju läbivate eesmärkide saavutamisel
Keskkonnahoid ja kliima	Positiivne: strateegia näeb ette riiklike õppekavade lõimimise erinevate aine- ja eluvaldkondadega – loodushariduse komponendi lõimimine riiklikesse õppekavadesse toetab nii keskkonnahoidu üldisemalt kui ka aitab vältida ja vähendada jäätmeteket. Samuti nähakse strateegiaga ette meetmete väljatöötamist töötajate ettevalmistamiseks majanduse kasvuvaldkondades. Kuna üheks kasvuvaldkonnaks on ka ressursside efektiivsem kasutamine, aitab see omakorda suurendada loodusressursside kasutamise efektiivsust. Elukestva õppe strateegia näeb ette, et õpikäsitus toetab väärtushoiakute kujundamist ja seoste loomise oskust ning arendab õppijas loovust, kriitilist mõtlemist, analüüsioskust, ettevõtlikkust, koostöö ning eneseväljenduse oskust, mis on eelduseks vastutuse võtmisele ühiskonna arengu jätkusuutlikkuse tagamiseks, sh iseseisvaks toimetulekuks muutuvast majandus-, loodus- ja sotsiaalses keskkonnas.
Regionaalareng	Positiivne: strateegia näeb ette, et demograafilistest muutustest tulenev vajadus korrastada koolivõrku peab olema läbi viidud nii, et igas maakonnas säiliks ligipääs kodulähedasele kvaliteetsele põhikoolile ja mitmeid valikuvõimalusi pakkuvale gümnaasiumile. Strateegia üheks strateegiliseks eesmärgiks on elukestvas õppes osaluse ning erialase kvalifikatsiooniga inimeste arvu kasv Eesti eri regioonides, mis aitab kaasa regionaalselt tasakaalustatumale arengule.
Võrdsed võimalused	Positiivne: soovitavana nähakse iga õppija individuaalset ja sotsiaalset arengut toetava õpikäsituse rakendamist kõigil haridustasemetel ja õppeliikides. Eraldi tähtsustatakse tegelemist meesoo õpingute katkestamise probleemiga ning kutse- ja karjäärinõustamisel pööratakse tähelepanu väljakujunenud sooliste stereotüüpide vältimisele.
Infoühiskond	Positiivne: toetatakse uue õpikäsituse rakendamist kaasaegse digitehnoloogia abil ning õppijatele ligipääsu tagamist digitaristule. Strateegia omab mõju kõigi elanike IKT-oskuste omandamisele, vähendab digitaalset lõhet erinevate sotsiaalsete gruppide vahel, digioskuste kasv parandab e-riigi teenuste kättesaadavust ning suurendab inimeste konkurentsivõimet tööturul ja isikliku heaolu kasvatamist.
Riigivalitsemine	Positiivne: strateegia näeb ette senisest tõhusamad koostöömehhanismid tööturu alase informatsiooni koondamiseks.

Lisa 4. Strateegia maksumuse prognoos

Meede	2014	2015	2016	2017	2018-2020	KOKKU
1. Muutunud õpikäsitus	150,1	155,4	159,7	161,7	485,0	1 111,8
2. Pädevad ja motiveeritud õpetajad ning koolijuhid	338,1	354,5	360,1	367,6	1 102,8	2 523,1
3. Elukestva õppe võimaluste ja töömaailma vajaduste vastavus	311,1	290,1	295,8	298,9	894,8	2 090,8
4. Digipööre elukestvas õppes	248,2	242,0	249,7	252,0	756,0	1 747,9
5. Õppes osaluse kasv ja tulemuslik ressursikasutus	127,0	125,3	129,1	130,2	389,2	900,7
KOKKU	1 174,5	1 167,2	1 194,3	1 210,3	3 627,9	8 374,3

Valitsussektori hariduskulude prognoos lähtub tänastest otsustest. Prognoosis on toodud indikatiivsed maksumused miljonites eurodes. Vajadusel taotletakse strateegia elluviimiseks täiendavaid vahendeid järgmiste riigi eelarvestrateegiate koostamise raames.

